

52.	นายนิยม จิตระคิมฐ์	เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน
53.	นายสุรพล สายบุทธุ์	สถานีพัฒนาที่ดิน จ.ยโสธร
54.	นายสังเวียน ประเดิมดี	เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน
55.	นายสุเทพ งามตรง	เครือข่ายพ่อค้าเคื่อง จ.บุรีรัมย์
56.	นายสำราญ พลประจง	เครือข่ายพ่อค้าเคื่อง จ.บุรีรัมย์
57.	นายนิรันดร์ ภูมิเนา	เครือข่ายพ่อค้าเคื่อง จ.บุรีรัมย์
58.	ว่าที่ ร.ต.ประสิทธิ์ชัย บุระเนตร	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร
59.	นายเกริกฤทธิ์ ไพโรพยอม	ศูนย์สาธิตวิสาหกิจชุมชนผาชัน
60.	นายจำลอง พรหมลี	สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร
61.	คุณนาถฤดี นาคกรลาภ	สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
62.	นายประครอง จันทะคุณ	กลุ่มทำนาปากเรือ
63.	นายคำภา บุญทศ	กลุ่มทำนา ยโสธร
64.	นายชาติ มาระแสง	องค์กรประชาชน จ.อำนาจเจริญ
65.	นายปัญญา เพชรนอก	องค์กรประชาชน จ.อำนาจเจริญ
66.	นายสมร วุฒิพงษ์	องค์กรประชาชน จ.อำนาจเจริญ
67.	นางกัลยกร สุพรม	เกษตรอินทรีย์ จ.อุบลฯ
68.	นางละมุล ศักดิ์ศรีท้าว	เครือข่ายพ่อค้าเคื่อง จ.บุรีรัมย์
69.	นางพรรณิ ศรสูงเนิน	ศูนย์สาธิตวิสาหกิจชุมชน
70.	คุณเคียร่า บุช	ม.ก.ท.
71.	คุณตุลานราพัสดร์ ลูประสงค์	อาสาสมัคร
72.	นายชูชาติ วรวงษ์	กลุ่มเกษตรกรนาไผ่
73.	นายสุทัศน์ วันเที่ยง	ชมรมรักษัธรรมชาติ
74.	นายนิคม ฝ่ายบุตร	ปราชญ์ชาวบ้าน
75.	นายวีระชัย ธยาธรรม	ปราชญ์ชาวบ้าน
76.	นายมนี มาระแสง	ผู้ช่วยปราชญ์ชาวบ้าน
77.	นายพิเชษฐ์ สงมะศรี	เครือข่ายพ่อชาติ มาระแสง
78.	นายวิจิตร บุญสูง	ชมรมรักษัธรรมชาติ
79.	นางสาวพรทิพย์ ถาบรรแก้ว	สหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา
80.	นายประนมพร เทศไทย	กลุ่มเกษตรธรรมชาติหนองขอ
81.	นายนิรัตน์ ศรีขำนิ	เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เลิงนกทา

การประชุมได้เริ่มขึ้นเมื่อสมาชิกเครือข่ายมาพร้อมกันในเวลาประมาณ 10:00 น. โดยเริ่มจากการกล่าวต้อนรับโดยท่านรองเจ้าอาวาสวัดป่าสวนธรรมฯ (ท่านสุภัทโท) และกล่าวเปิดโดยพ่อ วิจิตร บุญสูง โดยเน้นการกล่าวถึงกระบวนการและอุปสรรคในการขับเคลื่อนระบบเกษตรอินทรีย์ หลังจากนั้น ดร. แสง รวยสูงเนิน หัวหน้าโครงการได้กล่าวนำถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการเสวนาเพื่อสร้างโจทย์วิจัย แล้วขอให้มีการแบ่งกลุ่มการเสวนาเพื่อระดมความเห็น ในหัวข้อตามที่กำหนดไว้ 7 กลุ่ม ตามที่กำหนดไว้ในการประชุม ซึ่งประกอบด้วย

1. นโยบายของรัฐต่อระบบเกษตรอินทรีย์
2. การดำเนินงานของภาคราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน
3. ความรู้ความสามารถของหน่วยงานสนับสนุนระบบเกษตรอินทรีย์
4. เทคนิคการจัดการเกษตรอินทรีย์แบบพึ่งตนเอง
5. เทคนิคการขับเคลื่อนกลุ่มและเครือข่ายเกษตรอินทรีย์
6. การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
7. ระบบการตลาดเกษตรอินทรีย์ ทั้งในและต่างประเทศ

การประชุมกลุ่มเริ่มเมื่อเวลาประมาณ 11:00 น. แต่พบว่าจำนวนสมาชิกในบางกลุ่มตามความสนใจ มีน้อยเกินไปจึงมีการยุบรวมกลุ่มที่มีประเด็นใกล้เคียงกัน เหลือเพียง 5 กลุ่ม หลังจากประชุมระยะหนึ่งได้พักรับประทานอาหารกลางวันเวลา 12:30-13:30 น. แล้วประชุมกลุ่มย่อยต่อจนถึง 14:45 น. แล้วจึงกลับมานำเสนอในภาพรวมของกลุ่มใหญ่ และ สรุปประเด็นเป็นภาพรวมของสภาพปัญหาและโจทย์วิจัยเบื้องต้น สรุปและปิดประชุมเมื่อเวลาประมาณ 17:00 น.

ผลการประชุมกลุ่มย่อย

กลุ่มที่ 1

นโยบายรัฐที่เหมาะสมในการสนับสนุนระบบเกษตรอินทรีย์

ทางกลุ่มเสวนาอยากมีความเห็นว่าภาครัฐมีข้อด้อยในการปฏิบัติงาน และควรดำเนินการสนับสนุนอย่างจริงจัง ในประเด็นเหล่านี้

- รัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เป็น 2 ส่วน คือ เกษตรกรรายย่อย และเกษตรกรรายใหญ่
- เกษตรกรรายย่อยที่มีทรัพยากรจำกัด ควรจะดำเนินการอย่างไร สนับสนุนในเรื่องอะไร
- มีการประกันราคาข้าวอินทรีย์ที่มีการรับรองคุณภาพแล้วให้ชัดเจน
- ส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ในเรื่อง การทำเกษตรอินทรีย์อย่างเหมาะสม จริงจัง และต่อเนื่อง
- ให้มีการจัดงบประมาณการพัฒนาโดยตรงสู่ชุมชนและองค์กรชุมชน ซึ่งจะทำให้มีประสิทธิภาพมากกว่า และทางราชการควรสนับสนุนในเชิงวิชาการที่สอดคล้องกับจุดอ่อนของชุมชน

- ควรดำเนินการลดการนำเข้าสารเคมี
- เพิ่มการสนับสนุนเกษตรกรอินทรีย์
- สนับสนุนเกษตรกรที่มีความรู้ความสามารถ และภูมิปัญญาชาวบ้านให้เป็นรูปธรรม
- ให้เกษตรกรหรือองค์กรในพื้นที่รับรองมาตรฐานผลผลิตเอง ตามความเป็นจริง
- ให้ภาครัฐจัดนักวิชาการที่มีความรู้ที่เหมาะสม เข้าประจำในชุมชน
- ให้รัฐกำหนดวงเงินกู้ให้แก่เกษตรกรเกษตรอินทรีย์ให้มีระบบปลอดดอกเบี้ย
- ให้รัฐสนับสนุนปัจจัยการผลิต
- ให้สนับสนุนการจัดตั้งสภาเกษตรกรอินทรีย์ในชุมชน
- ให้สนับสนุนการแปรรูปผลผลิตการเกษตรในชุมชน
- สนับสนุนการตลาดเกษตรอินทรีย์ทั้งใน และต่างประเทศ อย่างชัดเจน

โจทย์ด้านนโยบายเพื่อพัฒนาทั้งภาครัฐ และองค์กรชุมชน

- การสนับสนุนกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์อย่างเหมาะสม
- การพัฒนาความรู้เพื่อพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์
- การสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนและขยายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
- การปรับปรุงระบบการรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- การสนับสนุนระบบการตลาดแบบครบวงจร

คำคมของกลุ่มที่ 1

ความเป็นเลืือเหลืออะไรในวันนี้	นอกจากหนี้ท่วมเมืองกับเรื่องเศร้า
มาพลิกพื้นแผ่นดินทองท้องดินเรา	ที่อับเฉาให้เรื่องรองคั่งทองทา
ให้รวงข้าวพราวไสวในท้องทุ่ง	ให้วันพุ่มมีรอยยิ้มอ้อมท้วนหน้า
เศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิ	ดูขประสาเสรีชนคนคิดดิน

กลุ่มที่ 2

การประสานงานภาครัฐและเอกชน

ปัญหาพื้นฐาน

- รัฐยังไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดในการพัฒนาแบบเดิมๆ ทำแต่เรื่องเฉพาะหน้า
- เกษตรกรทิ้งของเก่าตนเอง เอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาแทน ทำเพื่อขายจนกลายเป็นระบบเกษตรเชิงเดี่ยว
- ไม่สนับสนุนเสริมสวัสดิการธรรมชาติ/รัฐเน้นการใช้จ่ายสนับสนุน และเป็นตัวชี้วัดผลการทำงาน

- ไม่เข้าใจ หรือไม่ตระหนักความต้องการของชุมชน
- บริษัทข้ามชาติเข้ามาทำลายระบบเกษตรให้เสื่อมโทรมลง
- เจ้าหน้าที่รัฐไม่เห็นความสำคัญ มีเจ้าหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมน้อย
- หน่วยงานรัฐมีขอบเขตจำกัด/กฎระเบียบมาก
- ความไม่ต่อเนื่องของการทำงานรัฐ/ขาดการประสานงาน
- ขาดภาคประชาชนเข้าร่วมกับรัฐในเวทีต่างๆ
- ขาดการบูรณาการ ทำงานแยกเป็นส่วนๆ
- ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ไม่เชื่อผู้นำทางธรรมชาติ แต่เชื่อรัฐมากกว่า
- เกษตรกรขาดความมั่นคง สะดวกในการดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์
- ชาวบ้านยังไม่มีระบบที่พอเพียง ขาดความเชื่อมั่น ข้อมูลไม่พอ
- เจ้าหน้าที่ไม่เอาข้อมูลชาวบ้านที่เป็นจริงมาพูดคุย
- รัฐชอบลงทุนน้อยแต่อยากได้มาก
- ขาดการประสานงานระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน

ข้อเสนอ

- ควรกำหนดรูปแบบการพัฒนาแบบพิเศษ และการพัฒนาการบริหาร
- การประสานงานประชาชน และรัฐ
- ชุมชนควรทำโครงการสอดคล้องและผลักดัน
- การจัดรูปแบบการมีส่วนร่วม ภาครัฐมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

โจทย์เพื่อการวิจัยและพัฒนา

- เทคนิคการเก็บตัวอย่างดิน น้ำ และพืชเพื่อการวิจัย
- เทคนิคการใช้ปุ๋ยชีวภาพ เพิ่มผลผลิต
- เทคนิคการปลูกจิตสำนึก โดยอบรมสู่การพึ่งตนเอง
- การจัดเวทีรัฐและเอกชน / เกษตรอินทรีย์สู่การตลาด
- เทคนิคการเน้นพัฒนาขบวนการให้ชุมชนเข้มแข็ง
- การสร้างสภาพประชาชน (เวที)
- สร้างผู้นำทางธรรมชาติ
- รัฐและเอกชนไม่เข้าใจกัน ทำอย่างไร
- การบูรณาการการทำงานร่วมกันของรัฐและเอกชน รับผิดชอบร่วมกัน คน/วิธีการ/การปฏิบัติ
- การค้นหาความจริง (ไม่รู้, การศึกษา) ทำการวิจัย (เก็บข้อมูล/เปรียบเทียบ) สู่การพัฒนา

- การเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง การเรียนหนังสือกับการเรียนรู้ชีวิต

แนวทางการประสานงานภาครัฐและเอกชน เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน/กระบวนการเรียนรู้

ปัญหา	แนวทาง	ค้นหาโจทย์
1. รัฐยังไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิด 2. ไม่มีการสนับสนุนสวัสดิการทาง ธรรมชาติ ทำลายระบบการเกษตร 3. รัฐไม่ตระหนักความต้องการของชุมชน 4. ระบบบริษัทยักษ์เข้ามามีอำนาจในระบบ เกษตรของชาวบ้าน (รัฐสนับสนุน) 5. รัฐยังไม่เห็นความสำคัญในการทำงาน ด้านเกษตรอินทรีย์ 6. หน่วยงานรัฐมีข้อจำกัดในการทำงาน/คิด ระบบ/รูปแบบ 7. ความไม่ต่อเนื่อง การทำงานของรัฐ 8. รัฐ/ภาคประชาชนขาดเวทีแลกเปลี่ยน อย่างจริงจัง 9. ภาครัฐยังมีการทำงานคนละส่วนต่างคน ต่างทำ (ไม่บูรณาการ) 10. การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐมีขั้นตอน หลายขั้นตอน 11. ผู้นำชุมชนมีความเชื่อหน่วยงานรัฐ มากกว่าผู้นำทางธรรมชาติ 12. เกษตรกรขาดความเชื่อมั่น/มีกังขา 13. เจ้าหน้าที่ไม่เอาข้อมูลจริงของชุมชน นำเสนอ มีแต่ข้อมูลเท็จเสนอขาย	- ปรับเปลี่ยน จิตสำนึก สร้าง ความตระหนักใน การทำเกษตร อินทรีย์ - อบรม สร้าง จิตสำนึกนำไปสู่ การพึ่งตนเอง สร้างเวทีสภา ประชาชนทั้งรัฐ และเอกชน สร้างผู้นำทาง ธรรมชาติ - เน้นการสร้างชุมชน เข้มแข็ง - การทำงานร่วมกัน อย่างบูรณาการทั้ง ภาครัฐและเอกชน คน/วิธีการ/ปฏิบัติ/ ประเมิน	- รูปแบบแผนการ ทำงานร่วมกัน อย่างมีส่วนร่วม ของรัฐและ เอกชนจะเป็น อย่างไร - การบริหารคน และวิธีการ

โจทย์

- ♦ บทบาทผู้นำกับสมาชิกในการขับเคลื่อน
- ♦ ปัญหาการทำเกษตรอินทรีย์ด้านต่างๆ

- ◆ แนวคิด ประสิทธิภาพของผู้นำและสมาชิก
- ◆ เทคนิคการเรียนรู้ ขยายผล ความเชื่อ ความศรัทธาต่อผู้นำ
- ◆ ความรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นจริง
- ◆ การพัฒนาผู้สอน และผู้เรียน โดยใช้แปลงเรียนรู้ และความรู้สู่การปฏิบัติ

กลุ่มที่ 3

การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรสนับสนุนระบบเกษตรอินทรีย์
สภาพปัญหา อุปสรรค ในการผลิตข้าวอินทรีย์

1. การขยายผลซ้ำ เนื่องจาก
 - กระแสนโยบายรัฐที่ไม่ชัดเจน คลาดเคลื่อน เช่น มาตรฐาน/การสมัคร/การตลาด
 - ขาดการประสานงานกับองค์กรภาครัฐ
 - ราคาข้าวไม่แตกต่างกัน ราคาข้าวอินทรีย์สูงใจไม่พอ
 - ต้องเสียค่าตรวจแปลง
2. ความยุ่งยากของกระบวนการผลิต
 - การสมัคร อบรม ประชุม ตรวจ รับรอง ฯลฯ
 - เทคนิค เวลา แรงงาน
3. ตัวเกษตรกรเองไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิด/วิถี
4. ครอบครัวยังไม่พร้อม
5. ผู้นำที่เป็นแบบอย่าง/ไม่ติดตาม/ต่อเนื่อง
6. ไม่มีคนทำงานเรื่องเกษตรอินทรีย์ต่อเนื่อง

โจทย์ กลุ่ม 3

- ผู้นำกับการขยายผลเกษตรอินทรีย์ (บทบาท)
- ปัญหา อุปสรรคในการทำเกษตรอินทรีย์ระบบย่อย
- แนวคิด กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร ประสิทธิภาพสู่การปรับเปลี่ยนเกษตรอินทรีย์

กลุ่มที่ 4

เทคนิคการขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรอินทรีย์

1. ปลุกจิตสำนึก จิตวิญญาณของคนทำเกษตรอินทรีย์
2. แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละกลุ่ม

โจทย์ กลุ่ม 4

- เทคนิค กระบวนการเรียนรู้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์กับการขยายผลสมาชิกเกษตรกรอินทรีย์
- การพัฒนาผู้นำ
- การกำหนดเป้าหมายการทำงานเกษตรกรอินทรีย์
- การพัฒนาสมาชิก/ ความเชื่อ ศรัทธา
- สถานการณ์การพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ในชุมชน ปัญหา
- การพัฒนากิจกรรมกลุ่มที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก
- การติดตามประเมินผลในกลุ่ม

สภาพปัญหา การขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

1. คนทำเกษตรกรอินทรีย์เพื่อขาย กลุ่มไม่มีประสิทธิภาพ (หวังผลประโยชน์เป็นหลัก)
2. ไม่มีผู้นำ/แบบอย่างที่ดี/ไม่มีรูปธรรมที่ชัดเจนให้เห็น
3. ปัญหาหนี้สิน คนต้องดิ้นรน แข่งขัน เห็นแก่ตัว เอาตัวรอด
4. กระแสทุนนิยมมาแรง/การเข้ามาของเทคโนโลยี
5. การรอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่น
6. กลุ่มเป้าหมายกลุ่มเดิมเป็นกลุ่มคนน้อย
7. ไม่มีเครือข่ายพันธมิตร/ขาดการประสานงาน
8. เป้าหมายร่วมในกลุ่ม
9. ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดข้อมูลเผยแพร่
10. ขาดความศรัทธา เชื่อมั่นในกลุ่ม, ผู้นำการรวมกลุ่มไม่ต่อเนื่อง ไม่ตอบสนองความต้องการของสมาชิก
11. ขาดการติดตามประเมินผล

กลุ่มที่ 5

การปรับปรุง บำรุงดิน และที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน

การบำรุงดิน

1. ไถกลบฟาง
2. ปุ๋ยพืชสด (หว่านถั่วนาชนิด)
3. มูลสัตว์ (คอกสัตว์เคลื่อนที่)
4. ปุ๋ยชีวภาพ (น้ำหมักชีวภาพ, ปุ๋ยหมัก, น้ำส้มควันไม้, ปุ๋ยหมักสูตรดินระเบิด)
5. ใบไม้แห้ง (ร่วงหล่นตามธรรมชาติ)

6. ปลุกพืชหมุนเวียน
7. ไม่ปล่อยดินให้ว่างเปล่าหลังฤดูเก็บเกี่ยว
8. ปลุกไม้ยืนต้น, ไม้ผล
9. ไม้เผา
10. ไม้ตัดไม้ทำลายป่า

การเพิ่มผลผลิต

1. ปรับปรุงดิน
2. คัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับแปลงเพาะปลูกโดยเกษตรกรเป็นผู้เก็บและคัดพันธุ์เอง
3. เลือกใช้ปุ๋ยชีวภาพที่เหมาะสมกับสภาพดิน
4. ศึกษาและเก็บข้อมูลการพัฒนาการจัดการของตนเอง

การลดต้นทุน

1. ทำปุ๋ยใช้เอง (ชีวภาพ)
2. ลงแขกแทนการจ้าง
3. ปลูกทุกอย่างที่กินได้ กินของที่ปลูกไว้เลี้ยงไว้
4. ใช้แรงงานคนและสัตว์แทนเครื่องจักร
5. ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือน
6. ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในครัวเรือน

กลุ่มที่ 6 และ 7

ปัญหาการรับรองมาตรฐานและระบบการตลาดเกษตรอินทรีย์

1. โครงสร้างราคา ต้นทุนผลิต แปรรูปสูง (ค่าขนส่ง)
2. การสื่อสาร
 - ผู้บริโภค, ผู้ผลิต
 - ความรู้ ความเข้าใจประเภทของผลผลิต อินทรีย์, ปลอคสารพิษ, ปลอคภัย, อนามัย
3. การขยายตัวของตลาดไม่เพียงพอกับปริมาณผลผลิต
4. มาตรฐานคุณภาพสินค้าไม่คงที่
5. ขาดความรู้ที่จะผลิตสินค้าให้ตรงความต้องการของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม (ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์)

6. ใช้ทุนในการรวบรวมสูง
7. ผู้ผลิตไม่มีความรู้ความเข้าใจ กลไกการตลาด การจัดการผลผลิต
8. ไม่รู้จักตลาด ตลาดหลายระดับ

อุปสรรค

1. ความรู้ (อุดมคติ, เทคนิค ในการผลิต และแปรรูป)
2. เงิน
3. ระบบ วิธีการ ส่งเสริม
4. ตลาด ความเข้าใจของผู้บริโภค/การจัดการตลาด
5. ราคา
6. การตรวจสอบ รับรอง
7. การใช้มาตรฐานสากลครอบคลุมท้องถิ่น
- 8.

โจทย์

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเชื่อถือในผลผลิต
2. โครงสร้างราคา ต้นการผลิต การขาย
3. การสื่อสารระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภคความรู้ความเข้าใจ อินทรีย์/เคมี
4. การขยายตัวของตลาดไม่ทันผลผลิต
5. การลดเงื่อนไขตลาดโลก การพัฒนาตลาดท้องถิ่น
6. การจัดการการตลาดแบบมีส่วนร่วม
7. มาตรฐานคุณภาพไม่คงที่ ไม่สด
8. การจัดการเก็บเกี่ยว
9. ความรู้ในการผลิตให้ตรงกับผู้ซื้อ
10. ทุนที่ใช้รวบรวมและจัดการผลผลิต
11. การจัดการตลาดครบวงจรการจัดการน้ำในระบบเกษตร
12. การแปรรูป อาหาร

ผลการเสวนาครั้งที่ ๓

รายงานผลการเสวนา ครั้งที่ 3
การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเกษตรอินทรีย์ ภายใต้โครงการ
“สภาพและประเด็นปัญหาในระบบการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์”
วันที่ 18 มีนาคม 2548
ณ อุทยานเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 72 คน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

ที่	ชื่อ – สกุล	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์
1.	นางสาวเสียงแจ้ว พิริยพจน์	กรมพัฒนาที่ดิน	09 031 5619
2.	นางเบญจรัตน์ อนันต์พงษ์สุข	กรมพัฒนามาที่ดิน	01 701 8179
3.	นางสาวพรพนา เหล่าสุวรรณ	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 ขอนแก่น	-
4.	นางปราณี สีหพันธ์	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 ขอนแก่น	06 643 1011
5.	นายอคม ญาติทอง	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4 อุบลฯ	-
6.	นายทองคำ รวมธรรม	สถานีพัฒนาที่ดินยโสธร	09 949 3767
7.	นายทวี คุปต์กาญจนากุล	กรมวิชาการ	-
8.	นายชัยศักดิ์ แฝ้วพลสง	สวพ.3 ขอนแก่น	01 749 7013
9.	นางสาวรพีพร ศรีสถิตย์	สวพ.3 ขอนแก่น	-
10.	นายศิเรก นรานาฎกรณ์	สวพ.3 ขอนแก่น	09 710 6798
11.	นางนงลักษณ์ สุพรรณไชย มัตย์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
12.	นายประสิทธิ์ ประครองศรี	ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
13.	นางครุณี โชติขุขางกูร	ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
14.	นายปรีชา นิระ	ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
15.	นายสรรเสริญ เจริญศิริ	สถานีพัฒนาที่ดิน จ.สุรินทร์	-
16.	นายถวิล เศษนุปลา	สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร	06 876 9006
17.	นางรัชณี สมนก	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-
18.	นางสาวนลินรัตน์ ศุภวันต์	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-
19.	นางเกษศิริ ลำมะยศ	สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย	-

20.	นายสุพจน์ ชัยวิมล	กรมส่งเสริมการเกษตร	01 900 5465
21.	ว่าที่รต.บุญวัฒน์ สุริยระวงษ์	สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น	-
22.	นายสุรัชย์ ศรีสุวิทย์	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 4	-
23.	นายพลเชษฐ์ ตราโช	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-
24.	นางสาวนุศรา ภวภูตานนท์	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 4	-
25.	นางสาวสุกัญญา กาพันดุง	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
26.	นางสาววิภารัตน์ คำริเข้ม ตระกูล	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
27.	นายสมคิด มิสาทโท	กลุ่มเสริมการผลิตฯ จ.มหาสารคาม	-
28.	นายถวิล แสงสุกวาว	โรงเรียนบ้านเคอ(คุรุราษฎร์วิทยา) จ.อุบลฯ	-
29.	นายทินกร อมรสินทรัพย์	โรงเรียนชุมชนบ้านขามป้อม จ.อุบลฯ	-
30.	นายนราวุฒิ ศิริผลา	โรงเรียนบ้านนาขุง สพท.อบ.2 จ.อุบลฯ	-
31.	นายทวีผล ชื่นจิตร	โรงเรียนบ้านพะไล จ.อุบลฯ	-
32.	นายพรเทพ สุขใจ	โรงเรียนบ้านคำกลาง สพท.อบ.2 จ.อุบลฯ	-
33.	นางพรรณนิภา ปรัชญา	สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น	01 974 5252
34.	นายอนันต์ พลธานี	ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
35.	นายเสงี่ยม ก้อนไธสง	นศ.ป.เอก มข.	04 955 204
36.	นายสุจินต์ สิมารักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	01 661 2068
37.	นายพิสุทธิ์ ศาลากิจ	สำนักงานพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด	043 532 532
38.	นายดำรง อินศร	สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลฯ	09 846 1739
39.	นายสุพจน์ ขวาสระแก้ว	สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลฯ	06 251 7976
40.	นายชาติชาย ศรีษะนอก	สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์	01 266 5165
41.	นายคำดวง ไชยศรี	ศูนย์ประสานงานโครงการเกษตร ผสมผสานจังหวัดมุกดาหาร	09 422 2389
42.	นายประสงค์ พันธุ์ขารี	ศูนย์ประสานงานโครงการเกษตร ผสมผสาน จังหวัดมุกดาหาร	09 604 9892
43.	นายอธิปัติย์ ภูมิทอง	ศูนย์ประสานงานโครงการเกษตร ผสมผสาน จังหวัดมุกดาหาร	-
44.	นายปณิธาน ศรีบุญเรือง	ศูนย์ประสานงานโครงการเกษตร ผสมผสาน จังหวัดมุกดาหาร	-
45.	นายสมยศ บริสุทธิ	นศ.ป.เอกเกษตรเชิงระบบ มุกดาหาร	-

46.	นายแสวง รวยสูงเนิน	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	09 711 9684
47.	นางสาวรจนา ตั้งกุลบริบูรณ์	นศ.ป.เอก ปฐพีศาสตร์ มข.	-
48.	นางสาวสุจิตรา ยศดา	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
49.	นางสาวพัชรินทร์ ไสริโย	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
50.	นายเกริกฤทธิ์ ไพรพยอม	ศูนย์สาธิตวิสาทกิจชุมชน จ.อุบลฯ	-
51.	นายประวี ะลึงค์	ประธานเครือข่ายกองทุนชุมชน จ.อุบลฯ	-
52.	นายประยุทธ์ บุญกล้า	เกษตรธรรมชาติ	07 144 5683
53.	นายจันทร์ที มาระแสง	เกษตรผสมผสาน	09 9484737
54.	นายวิจิตร จันทรานูวงศ์	เกษตรหายโส	06 054 7602
55.	นายประจวบ ชัยนา	เกษตรผสมผสาน อ.ชุมพวง	09 221 6664
56.	นายสุวัฒน์ชัย จำปามูล	ผู้ช่วยปราชญ์ อ.ชุมพวง	01 074 2843
57.	นายไสว แสงฉวี	เกษตรอินทรีย์ อ.เลิงนกทา	09 044 6211
58.	นายวันชัย แสนชัย	ฐานเรียนรู้ชุมชนคนหายโส	06 649 7787
59.	นายสมัย นคร	เครือข่ายครูบาสุทธินันท์	-
60.	นายนิรัตน์ ศรีขำ	เกษตรอินทรีย์ จ.ยโสธร	01 558 5184
61.	นายบรรพต ศิริผลา	ครูบาสุทธินันท์	-
62.	นายทองอินทร์ สุวรรณทา	ครูบาสุทธินันท์	01 068 4605
63.	นายกว้าง สุวรรณทา	ครูบาสุทธินันท์	-
64.	นายทองอินทร์ สุวรรณทา	ครูบาสุทธินันท์	-
65.	นายวิจิตร บุญสูง	ชมรมรักษ์ธรรมชาติ	07 872 1672
66.	นายสุวิธ ธนาคุณ	เกษตรธรรมชาติ	07 579 0237
67.	นางมโน ศรีบุญมย์	เกษตรมุกดาหารประสานมิตร	-
68.	นางกนกแก้ว ผิวขำ	เกษตรมุกดาหารประสานมิตร	-
69.	นางฉนวน พันธ์สารี	เกษตรมุกดาหารประสานมิตร	-
70.	นายมานะ ซอสูงเนิน	เกษตรมุกดาหารประสานมิตร	-
71.	นางบัวเอียง ครองดี	เกษตรมุกดาหารประสานมิตร	-
72.	นายเชิดชัย มีทรัพย์	เกษตรมุกดาหารประสานมิตร	-

การแบ่งกลุ่มเพื่อการวิจัย

1. ช่วยกันเสนอความคิดเห็นกลุ่มใหญ่
2. แบ่งกลุ่มย่อยตามหัวข้อการวิจัย

โจทย์วิจัยที่เชื่อมโยง

- ความเข้าใจในเกษตรอินทรีย์
- การไม่ใช้สารเคมี
- การกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- การขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์ไปทั่วประเทศ

ข้อคิดเห็น

พ่อวิจิตร บุญสูง

1. ผลผลิตที่ปลอดภัยขายภายในประเทศ (เกษตรกรรายย่อย)
2. ผลผลิตเพื่อการส่งออก (รายใหญ่)

ดร.สุจินต์ สิมารักษ์

ยุทธศาสตร์

1. เทคนิค
2. กระบวนการ
3. ยุทธศาสตร์การทำงานวิจัย
4. การขยายเครือข่ายผู้ผลิต
5. การขยายเครือข่ายผู้บริโภค
6. การสร้างนโยบายของรัฐ

อาจารย์วันชัย แสงชัย

- การทำวิจัยลงสู่ภาคปฏิบัติการ
- การวิจัยด้านตลาด (มุมมองจากผู้บริโภค)

อาจารย์ประวี วัฒนวงศ์

- การทำเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน (เชื่อมโยงทุกด้าน)
- การสร้างจิตสำนึกเกษตรอินทรีย์สู่การปฏิบัติการ และการวิชาการ

ตัวแทนจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

- การนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์
- ชนิดของสินค้าอินทรีย์

อาจารย์ฉวีล แสงสุกวาว

- ทวหาสาเหตุของปัญหาเกษตรอินทรีย์
- ศึกษาพฤติกรรมของคน
- แนวนโยบายของรัฐ
- ชี้อะไร, การทำงานแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มที่ 1 ด้านสังคม

สมาชิก ประกอบด้วย

1. นายจิตร จันทรานวงค์
2. นายจันทร์ที มาระแสง
3. นางบัวเฮียง ตรงดี
4. นายพิสุทธิ ศาลากิจ
5. นางกงแก้ว ผิดำ
6. นางถนอม พันธุ์ซารี
7. นายประสงค์ พันธุ์ซารี
8. นางเบญจรัตน์ อนันต์พงษ์สุข
9. นายชัยศักดิ์ แผ้วพลสง
10. นายปณิธาน ศรีบุญเรือง
11. นายประยุทธ์ บุญกล้า
12. นายประจวบ ชัยนา
13. นายพลเชษฐ์ ตราโช
14. นายสุกชัย ศรีสุรักษ์
15. นายเสงี่ยม ก้อนไธสง
16. นายสรรเสริญ เจริญศิริ
17. นายนราวุฒิ ศิริผลา
18. นายทวีผล ชื่นจิตร
19. นายทินกร อมรสินทร์
20. นายพรเทพ สุขใจ
21. นายสุพจน์ ขวาสระแก้ว
22. นายไธว แสงฉวี

โจทย์วิจัย

1. กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ของชุมชนอย่างเป็นระบบ (ฝึกอบรม/ศูนย์เรียนรู้/เครือข่าย)
2. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกลุ่มในทุกด้าน (การบริหาร/ตลาด/ทุน/เกษตรครบวงจร)

ปัญหา

1. ความมั่งคั่งของเกษตรกร
2. หน่วยงานรัฐไม่เข้าถึงเกษตรกร

ประเด็นหลัก

1. ความรู้ ความเข้าใจเกษตรกรอินทรีย์
2. ระบบการผลิตเกษตรกรอินทรีย์
 - มาตรฐานการผลิต
 - ต้นทุนการผลิต (ปัจจัย) ระยะเริ่มต้นสูง
 - ขาดจิตสำนึก
3. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร
 - ขาดความเชื่อมั่นในการจัดตั้งกลุ่มการผลิตเกษตรกรอินทรีย์
 - ขาดการประชาสัมพันธ์ด้านนโยบายของรัฐ ในการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์-ชีวภาพ (สร้างโรงงานการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลละ 1 แห่ง)
4. การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเกษตรกรอินทรีย์
 - ศูนย์เรียนรู้ ยังขาดความชัดเจน
 - ขาดกลุ่มที่เข้มแข็ง
5. ขาดการประสานงานที่มีความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับภาครัฐ (ทุน/ภูมิปัญญา/การบริหารจัดการที่ดี)

ประเด็นที่ถกกัน

การสืบทอดการทำเกษตร, การมีส่วนร่วมของเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการปลูกฝังและถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำเกษตรอินทรีย์

ระบบการผลิต ต้องได้ตามมาตรฐานในระดับที่เป็นที่ต้องการของตลาด เช่น เมื่อเราต้องการค้ากับสหรัฐ เราต้องผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานของสหรัฐ

นโยบายของรัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

ตัวเกษตรกร ต้องมีการวางแผนในการผลิตในแปลงของตนเองและต้องมีการรวมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาแนวทางการผลิตที่เหมาะสม

หน่วยงานรัฐ จะเข้าหากลุ่มเกษตรกรได้ สามารถให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ได้

กลุ่มที่ 2 ด้านเศรษฐศาสตร์

สมาชิก ประกอบด้วย

1. นายวันชัย แสงชัย
2. นายคำดวง ไชยศรี
3. นายเชิดชัย พันธุ์หงส์
4. นางรพีพร ศรีสถิตย์
5. นายดิเรก นรานาฏกรณ์
6. นางปราณี สีหพันธ์
7. นางสาวพรพนา เหล่าสุวรรณ
8. นายอาคม ญาติทอง
9. นางรัชนี สมนก
10. นายสุวิษ รัตนคุณ
11. นายวิจิตร บุญสูง
12. นายชาติชาย ศรีษะนอก
13. นายเกริกฤทธิ์ ไพรรพยอม
14. นายประวี ะลิวังศ์

ประเด็นหลัก

- การทำเพื่อเงิน
- การใช้เงินเป็นตัวแทนมูลค่า (มูลค่า)
- ขาดการมองด้านสิ่งแวดล้อม (ระบบนิเวศ)

ปัญหาการวิจัย

- ถ่ายทอดไม่ได้

- คนไม่ทำ อาจเนื่องจาก ปัญหาสังคม, หนี้สิน, การตลาด, โรคแมลง, เห็นผลช้า

ปัญหาที่ไม่ทำเกษตรอินทรีย์

1. รู้ไม่จริง

- ต้องให้ตัวเอง ให้รู้จากการทำ/เรียนรู้ไปพร้อมกัน
- ให้ความรู้อย่างไรให้เกิดการปฏิบัติจริง

2. ช้า

- ให้มองระยะยาว (เกษตรกรรมยั่งยืน)
- สังคมเกษตรกรรม, การจดบันทึกหรือมองผลคุ้มค่า เช่น ปุ๋ย

3. ผลผลิตต่ำ

- พันธุ์ที่ตัดต่อ GMOS/เมล็ดพันธุ์ไม่ดี กินปุ๋ยมาก
- พันธุ์พื้นเมือง ได้ 30-40 ถัง/ไร่ (2 ปี)

การเรียนรู้ด้วยตนเอง

- การจดบันทึก ทำให้รู้จักต้นทุน (IRR) ที่ปีละต้นทุน
- เอากลุ่มไปเรียนรู้

ปัจจัยที่ทำให้ต้นทุน (ข้อคิดเห็นพ่อวิจิตร บุญสูง)

1. สุขภาพที่แข็งแรง 60 ปียังจะไถนาเอง กินข้าวดี สุขภาพดี เศรษฐกิจดี 2-3 ปี แม้ผลผลิตจะไม่ชัดเจน แต่

- สุขภาพชัดเจน
- สิ่งแวดล้อมจะตามมาเอง
- ตลาด จะ ไม่ยั่งยืน หากไม่มีมาตรฐานควบคุม
- ต้องทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับกัน

ทำอย่างไรคนทำเกษตรอินทรีย์จึงจะได้ทำวิจัยด้วยตนเอง

ทำการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์เชิงเดี่ยวให้เปลี่ยนเป็นเกษตรแบบผสมผสาน โดย

เริ่มแรก

- แนวสันคอก ไส้
- ระบบไม่ปิดกัน

- เป็นมาตรฐานที่ทำเพื่อการบริโภคภายในประเทศ
- จุดขายคือศรัทธา
- ราคา
- ทุนนิยม
- จิตวิญญาณ

ประเด็นที่ต้องวิเคราะห์

1. จุดคุ้มทุน
2. ความสำเร็จของการทำเกษตรอินทรีย์
3. ปัญหาของคนทำเกษตรอินทรีย์
4. เปรียบเทียบกับระบบเกษตรเคมี (1-3)
5. แรงจูงใจต่างๆ

ปัจจุบันเริ่มมีปัญหาการตลาด

อีสานทำข้าว จึงเสนอเป็นหลัก เพื่อนำไปสู่ความหลากหลายอื่นๆ ด้วย (ผสมผสาน)

- ราคาแพง (ลดต้นทุน/ไร แต่ไม่ลดต้นทุนคอกีโลกรัม)
- ปริมาณค้างสต็อก
- ทำการตลาดพืชผัก/พืชอื่นๆ นอกเหนือจากข้าว เพราะเป็นเรื่องใหญ่

ทำวิจัยเพื่อให้คนทำมากขึ้น และทำวิจัยมาตรฐานคนทำเกษตรอินทรีย์

- กำหนดมาตรฐาน (มีพืชกี่ชนิด)
- สัตว์อะไรบ้าง
- ถึงหมักปุ๋ยชีวภาพ

หาตัวชี้วัด เน้นเกื้อกูลกัน, คราวเรือนสะอาด, สัตว์ในครัวเรือนต้องกำหนด

ชี้ดกสโลบาย 1. ลดต้นทุน 2. สุขภาพของคน (ซึ่งต้องทำวิจัยก่อนระบบอื่นๆ) 3. ลดทำลายสิ่งแวดล้อม

ชุดความรู้หลากหลาย

1. มาตรฐานคุณภาพชีวิตคนทำเกษตรอินทรีย์ อาจจะดูได้จากวิถีชีวิต หรือการขาย
2. ความคุ้มทุน

3. การเปรียบเทียบเชิงเดี่ยว/ผสมผสาน
4. การตลาด เช่น ความต้องการของผู้บริโภค รสนิยมการบริโภค (อะไร, ชนิด, ปริมาณ)
นโยบายการตลาดในประเทศ และนอกประเทศ
5. ทักษะคิดค้นทำเกษตรอินทรีย์/แรงจูงใจ

ควรนั้น

- การสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิต และผู้บริโภค
- นโยบายรัฐ ด้านการตลาด มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การกระจายอย่างทั่วถึง
- หน่วยงานสนับสนุน (สร้างกุศโลบาย) เช่น ธกส. ให้สินเชื่อ โดยนับจำนวนต้นไม้, แจกผลผลิตให้ทดลองกิน (คนละ 1 กก.), ประชาสัมพันธ์, ให้งบประมาณสนับสนุนเกษตรอินทรีย์

กลุ่มที่ 3 ด้านเทคโนโลยี

สมาชิก ประกอบด้วย

1. นายกว้าง สุวรรณทา
2. นายทองอินทร์ สุวรรณทา
3. นายสมัย นคร
4. นายสมคิด มิสาทอ
5. นายปรีชา นีระ
6. นายสุพจน์ ชัยวิมล
7. นายมานะ ขอสูงเนิน
8. นางมโน ศรีบุรมย์
9. นางเกษศิริ ปี่ ลำมะยศ
10. นางครุณี โชติขจรยางกูร
11. นายทวี กุปต์กาญจนกุล
12. นางสาวเสียงแจ้ว พิริยพณด์
13. นายอธิปไตย ภูมิทอง
14. นายนิรัตน์ ศรีชำนาญ

15. นายอนุกุล แสงทอง
16. นางสาวนลินรัตน์ สุภวันต์
17. นายถวิล แสงสุกวาง
18. นายถวิล เศษบุปผา

โจทย์วิจัย

1. จะทำอะไรให้ได้ผลผลิตดี
2. เมื่อได้ผลผลิตดีแล้วจะขายผลอย่างไร
3. เกษตรอย่างไรถึงจะเป็นเกษตรอินทรีย์

อินทรีย์ แปลว่า ร่างกาย, ทำให้เกิดความสมดุล โดยใช้พลังงานจากธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ

สรุปทำความเข้าใจร่วมกัน

- เลียนแบบธรรมชาติ (ดวงอาทิตย์, ดิน, น้ำ, วัฏจักร, ความหลากหลายทางชีวภาพ)
- ความเคยชินกับการใช้เคมี
- ความมั่นใจเทคโนโลยีอินทรีย์
- รวบรวมเทคโนโลยีที่มีอยู่ของเกษตรกร
- กรรมวิธี, เครื่องมือ ที่ช่วยเหลือการทำเกษตรอินทรีย์
- การหาคำตอบในเทคโนโลยีที่มีที่ใช้อยู่
- ธรรมชาติ รวมกับวิชาการ
- หาเหตุผล
- ความต้องการการถ่ายทอดเทคโนโลยี, จุดสาคิด, สื่อ
- มาตรฐาน Organic

เทคโนโลยี

- หาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ
- ใช้เกษตรผสมผสานที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน

ปัญหา

- เมื่อกลับไปใช้เกษตรอินทรีย์แล้วจะทดแทนเกษตรเคมีได้อย่างไร
- คุณภาพ ผลผลิต (เปรียบเทียบ)

- ความรู้ในกระบวนการผลิต ต้องสามารถถ่ายทอดได้ มีเทคโนโลยีการถ่ายทอด (สื่อ)
- เกษตรกรยังไม่ยอมรับ
- สภาพแวดล้อม, ภูมิประเทศ (มีเทคโนโลยีเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่หรือไม่)

ผลการเสนาครั้งที่ ๔

รายงานผลการเสนา ครั้งที่ 4

การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเกษตรอินทรีย์ ภายใต้โครงการ

“สภาพและประเด็นปัญหาในระบบการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์”

วันที่ 22 เมษายน 2548

ณ ห้องประชุม 8003 สำนักงานคณบดี คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 48 คน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

ที่	ชื่อ – สกุล	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์
1.	นายอภิชาติ ผลเกิด	กลุ่มงานเกษตรอินทรีย์ กรมส่งเสริมการเกษตร	02 955 1515 06 882 9996
2.	นายสรรเสริญ เจริญศิริ	สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดสุรินทร์	-
3.	นางสาวพีพร ศรีสถิตย์	สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3	-
4.	นายรัชศักดิ์ แฝ่วพลสง	สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3	-
5.	นายสุจินต์ สิมารักษ์	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
6.	นางครุณี โชติขุขางกูร	ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
7.	นายปรีชา นิระ	ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
8.	นางสาวธนาภรณ์ กระสวย ทอง	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร มข.	-
9.	นายอาคม ญาติทอง	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4	01 120 1356
10.	นางสาวกรรณิกา นากลาง	ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์	-
11.	นายรณชัย ช่างศรี	ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์	-
12.	นายดิเรก นาฏนราภรณ์	สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3	-
13.	นางสาวจารีรัตน์ ปรกแก้ว	คณะครุศาสตร์ ม.ราชภัฏบุรีรัมย์	-
14.	นายปัญญา ปลูกเวคินทร์	ชกส.มุกดาหาร (ศูนย์ประสานงาน โครงการเกษตรผสมผสาน จ.มุกดาหาร)	Fax. 042 630 622
15.	นายบุญล แสงทอง	สถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด	-
16.	นายนิสิต คำหล้า	นักศึกษา ป.เอก คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
17.	นายสุพจน์ ขวาสระแก้ว	สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี	-
18.	นางรัชณี สมนก	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-

19.	นางสาวนลินรัตน์ สุภวันต์	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-
20.	นายแสวง รวยสูงเนิน	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
21.	นางสาวรจนา ตั้งกุลบริบูรณ์	นศ.ป.เอก คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
22.	นางสาวพัชรินทร์ ไสริโย	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
23.	นางสาวสุจิตรา ยศดา	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
24.	นางสาวสายชนด์ สีโยราช	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
25.	นางวรินดา ทองเชิด	คณะเกษตรศาสตร์	-
26.	นายวัฒนมงคล ทรัพย์มี	สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย	-
27.	นางเกษศิลป์ ลำมะยศ	สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย	-
28.	นายพีระยศ แจ้งใน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	06 632 7109
29.	นายโสรัจจ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	06 866 9364
30.	นางสาวอ้อยใจ พรหมศรี	คณะเกษตรศาสตร์ มข.	-
ตัวแทนเกษตรกร			
31.	นายจันทร์ที ประทุมภา	ปราชญ์ชาวบ้าน อ.ชุมพวง	-
32.	นายวิจิต ประทุมภา	ปราชญ์ชาวบ้าน อ.ชุมพวง	-
33.	นายสังเวียน ประเคิมดี	ปราชญ์ชาวบ้าน จ.สุรินทร์	09 277 9476
34.	นายบุญเต็ม ชัยลา	ปราชญ์ชาวบ้าน อ.แวงใหญ่ขอนแก่น	01 708 9929
35.	นายพนมพร ราชครู	ปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มพ่อบุญเต็ม	01 050 7874
36.	นายนิคม จิตรประดิษฐ์	เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน	-
37.	นายเพลิน ผ่องแก้ว	เกษตรกร	044 520 722
38.	นายนิรัตน์ ศรีขำนิ	เกษตรอินทรีย์ จ.ยโสธร	-
39.	นายวันชัย แสงชัย	สถานีบ่มเพาะความรู้ชุมชน	-
40.	นายจำเนียร แสงเงิน	เกษตรกร	01 982 1539
41.	นายวีรวัฒน์ ศรีเมือง	เกษตรกร	06 251 1731
42.	นายเพิ่ม เดิมกล้า	เกษตรกร	09 277 2857
43.	นายวิจิตร จันทรานวงศ์	เครือข่ายครูบาสิทธินันท์	06 054 7602
44.	นายประวี ะลิวังศ์	กองทุนชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี	-
45.	นายเฉลิม ทาประจง	เกษตรกร	-
46.	นายคำมอญ กาละแต่ง	เกษตรกร	-
47.	นายคำเคื่อง ภาษี	ปราชญ์ชาวบ้าน จ.บุรีรัมย์	-
48.	นางสาววิไลลักษณ์ เกศกุล	สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ อ.เลิงนกทา	-

การระดมแนวคิด เริ่มจากกลุ่มใหญ่ไปสู่กลุ่มย่อย

ระดมเทคโนโลยีในการทำเกษตรอินทรีย์

- เราทำเกษตรอินทรีย์เพื่ออะไร เพื่อตนเอง หรือการค้า (แข่งขัน)
- เกษตรอินทรีย์จะทำไปในทิศทางใด

ข้อคิดเห็นของพ่อบุญเต็ม ชัยลา ทำเพื่อตนเอง เพื่อลดต้นทุน เพื่อความสมดุล ไปสู่ การค้า
ในด้านเศรษฐศาสตร์ควรจะนำมารวมกับทางสังคม (ถ้าไรจากเงินไม่ใช่สูงสุด)

อ.วันชัย แสงชัย พันธุกรรม เกษตรอินทรีย์ได้กำไรสูงได้จากพันธุกรรมที่ดี ทำอินทรีย์แต่เอาพันธุ์
ข้าวเคมีมาปลูก

อ.สังเวียน ประเดิมดี กระบวนการผลิตที่มีมานานทำให้การเปลี่ยนแนวความคิดในการทำเกษตร
อินทรีย์ทำได้ช้า เกษตรอินทรีย์มีเป้าหมายมากขึ้น (ในประเทศไทย)
เกษตรอินทรีย์จะต้องเน้นทุกอย่าง ทั้งดิน พืช สัตว์ (ถ้าไรที่ไม่ใช่ตัวเงิน)
ได้กำไรจากพืช ดิน, ได้กำไรจากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ

ดร.ปรีชา นิระ การค้ามีหลายระดับ ควรจะมองว่าเกษตรอินทรีย์ควรจะอยู่ในระดับไหน, ในระบบ
เกษตรอินทรีย์ควรจะทำให้ยั่งยืนในด้านใด

ดร.สุจินต์ สิมารักษ์ การทำอินทรีย์ควรทำให้ชัดเจน เราต้องการอะไร จะทำกิน หรือการค้า การค้า
หรือพึ่งตนเอง ทำไปคนละแบบ ทำเป็นการค้าแล้วยั่งยืน หรือ พึ่งตนเองแล้วยั่งยืน

การกำหนดประเด็น

จากการร่วมกันกำหนดประเด็นหลักของการประชุม สามารถแบ่งกลุ่มได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มเศรษฐศาสตร์และสังคม และ 2. กลุ่มเทคโนโลยี

กลุ่มที่ 1. เศรษฐศาสตร์และสังคม มีสมาชิกในกลุ่ม ประกอบด้วย

1. นายสุจินต์ สิมารักษ์
2. นายปรีชา นิระ

3. นายสังเวียน ประเดิมดี
4. นายประวี ะลิวงศ์
5. นายคำเคื่อง ภาณี
6. นายวิจิตร จันทรานูวงศ์
7. นางสาววิไลลักษณ์ เกศกุล
8. นายคิเรก นาฏนรากรณ์
9. นางสาวรพีพร ศรีสถิตย์
10. นายบุญเต็ม ชัยลา
11. นายพนมพร ราชาคู
12. นางสาวอ้อยใจ พรหมศรี
13. นายธชัย ช่างศรี
14. นายวีรวัฒน์ ศรีเมือง
15. นายเพลิน ผ่องแก้ว
16. นายจำเนียร แสงเงิน
17. นางสาวธนาภรณ์ กระสวยทอง
18. นายเฉลิม ทาประจง
19. นายคำมอญ กาละแต่ง

แนวทาง

- รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (เห็นแนวทางในการวิจัย)
- การเก็บข้อมูล ในการวิจัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ (วิธีในการเก็บข้อมูล)
- การวิเคราะห์ผลการวิจัยในแง่ของเศรษฐศาสตร์

ทำไมการขยายตัวของเกษตรกรอินทรีย์จึงล่าช้า หรือไม่ขยายตัว

จากตัวเกษตรกรเอง

- ตัวชาวบ้าน (ในการทำการเกษตร ชอบเห็นผลเร็ว เช่น อยากให้พืชเจริญงอกงามเร็วก็ต้องใช้ปุ๋ยเคมี แนวความคิดเปลี่ยนไป) เศรษฐศาสตร์สอนให้ประหยัดเวลาในการทำงาน รวดเร็ว เห็นผลเร็ว และคุ้มค่า

- เกษตรอินทรีย์ดีแต่ไม่คุ้มค่า (ปัจจัยในการผลิต ยุ่งยาก ไม่สะดวก เช่น ในการใส่ปุ๋ยให้แก่พืช ถ้าเกษตรอินทรีย์ต้องปลอดสารพิษ หรือทำปุ๋ยชีวภาพเอง แต่ถ้าใช้ปุ๋ยเคมีจะสะดวกรวดเร็ว เห็นผลไว)
- ความมั่งคั่งของเกษตรกร (ชอบความสบาย) การทำเกษตรอินทรีย์ทำแล้วต้องขยันหมั่นดูแล
- ความไม่เชื่อของเกษตรกร (ไม่เชื่อมั่นดีต่อสุขภาพจริงหรือไม่, ไม่คุ้มค่า, ไม่เชื่อว่าเกษตรอินทรีย์มีข้อดีจริง, ไม่เชื่อว่ามิประโยชน์จริง)
- การเปลี่ยนแปลงค่านิยมไปจากอดีต มองว่าการทำเกษตรหนัก ไม่มีเกียรติทางสังคม ไม่มีผู้ที่จะสืบทอด ผลตอบแทนต่ำ หนี้ย
- การจัดการ การเกษตรทุกวันนี้มีการจ้าง (การลงทุน) งานเพิ่มมากขึ้น ราคาผลผลิตเท่าเดิม เกิดการขาดทุน เกิดหนี้สิน การจัดการในการเกษตรมีการจ้าง ใช้แรงงานของคนอื่นเข้ามาทำ (ไม่ทำเอง ชอบเป็นนายจ้าง แต่เกษตรอินทรีย์ต้องทำเอง และใช้เวลาในการเห็นผลตอบแทนช้า)
- วิถีชีวิตของเกษตรกร ผู้ทำเกษตรอินทรีย์มีจำนวนน้อยกว่าผู้ไม่ทำเกษตรอินทรีย์ เกิดข้อเปรียบเทียบและเลิกล้มความคิดในการทำการเกษตรอินทรีย์ ผู้ทำเกษตรอินทรีย์ถูกมองว่าแปลก นอกคอกไม่เหมือนคนอื่น

ด้านอื่นๆ

- สภาพภูมิประเทศเปลี่ยนไป ทำให้มีผลกระทบต่อการกระบวนการผลิต ต้องใช้ปุ๋ยเคมีเข้ามาเร่งพืชผลผลิต จะให้เห็นผลเร็ว
- การปลูกฝังจิตสำนึก เรียบจบต้องมั่งคั่งและพัฒนาเป็นนายของตัวเอง แต่ไม่ยอมทำการเกษตร มองข้ามอาชีพเกษตรกรรม มองภาคอุตสาหกรรม โรงงาน ฯลฯ
- ค่านิยม ค่านิยมทางสังคม, ค่านิยมของตัวบุคคลหรือเกษตรกร
- สื่อ (การสื่อสาร) ในการนำเสนอข้อมูลให้แก่เกษตรกรได้เข้าใจ และยอมรับปฏิบัติ สื่อยังไม่ชัดเจน (การทำวิจัยให้เห็นว่าการเกษตรอินทรีย์มีผลคืออะไร เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร และปฏิบัติตาม ทำต่อเนื่อง เกิดความยั่งยืน)

แนวทางการปฏิบัติ

- การสร้างเครือข่ายในด้านการตลาด ต้องมีการกระจายผลผลิตให้ทั่วถึงทั่วประเทศ ให้ผู้บริโภคได้ผลผลิตที่ดีในการบริโภค สามารถหาซื้อผลผลิตที่ปลอดภัยจาก

สารพิษได้ทั่วประเทศ และสามารถหาซื้อผลิตผลต่างๆ ของเกษตรอินทรีย์ได้ตลอดปี

- การเพิ่มผลผลิตของเกษตรอินทรีย์ในช่วงเริ่มต้นของการผลิตจะอย่างไร เพราะในช่วงแรกผลผลิตจะลดลง อาจจะแบ่งทำทีละแปลง (ในช่วงเริ่มต้น) ยังไม่ต้องทำหมด เริ่มให้ผลผลิตมากแล้วค่อยเปลี่ยนมาเป็นเกษตรอินทรีย์ทั้งระบบ

แนวทางหรือประเด็นในการวิจัย

วิจัยอย่างไร เครือข่ายเชื่อมโยงผู้ผลิต ตลาด และผู้บริโภค ผลักดันแนวคิดของตลาด เช่น ปลุกฝังว่าผลผลิตของเกษตรอินทรีย์กินแล้วดี

- เกษตรอินทรีย์ทำไปเพื่ออะไร บริโภค การค้า หรือ การพึ่งพาตนเอง
- เครือข่าย เริ่มจาก เครือข่ายที่ทำอยู่แล้ว ขยายเครือข่าย และแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

ประเด็นในการวิจัย (มีหน่วยงานไหนมาร่วมบ้าง)

ประเด็นในการวิจัย

- ทำอย่างไรให้คนอื่นเชื่อ (ในการทำเกษตรอินทรีย์) ซึ่งต้องมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เทคโนโลยีที่ใช้ในเรื่อง ของเมล็ดพันธุ์ ฯลฯ
- สภาพในการทำเกษตรอินทรีย์ ต้องศึกษาในเรื่องรายได้ ศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ศึกษาผลต่อสุขภาพของตัวเกษตรกรเอง และผู้บริโภค
- การตลาด ทำอย่างไรให้ผู้บริโภคเห็นความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ ผลิตที่บ้าน (ผักพื้นเมือง) เช่น การรณรงค์ให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกรักสุขภาพ และหันมาบริโภคผลผลิตที่ได้จากเกษตรอินทรีย์ วัยรุ่น และเยาวชนรุ่นใหม่นิยมอาหาร ฟาสต์ฟู้ด เพราะรวดเร็ว และสะดวก ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค และเชื่อว่าเยาวชนที่อยู่ในชุมชน มีความคิดเห็นอย่างไรต่อเกษตรอินทรีย์ (เยาวชนเหล่านี้อยู่ใกล้ชิดกับระบบการผลิต)

สาเหตุที่ทำให้ผู้ที่เข้ามาในระบบเกษตรอินทรีย์แล้วกลับสู่ระบบการเกษตรแบบเดิม (ใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี)

- ยังไม่เข้าใจระบบ เช่น เมื่อแรกเริ่มในการทำการเกษตรอินทรีย์ ผลผลิตจะลดลง ทำให้ผู้ที่เพิ่งเข้ามาเห็นว่าผลผลิตที่ได้น้อยกว่าเม (ใช้สารเคมี, ปุ๋ยเคมี ฯลฯ)

- การเกษตรอินทรีย์ต้องใช้เวลาในการเห็นผล คือ ในช่วงปีแรกของการทำ ดินจะมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง เราก็ค่อยๆ ปรับปรุงไปเรื่อยๆ ในรูปแบบของเกษตรอินทรีย์ เมื่อเวลาผ่านไปมากขึ้น ดินดีขึ้น ผลผลิตจะมากขึ้นตามไปด้วย

ข้อเปรียบเทียบเกษตรเคมีกับเกษตรอินทรีย์

เกษตรเคมี	เกษตรอินทรีย์
- ผลผลิตในช่วงปีแรกเพิ่มมากขึ้น - ปัจจัยการผลิต (ต้นทุนการผลิต) สูง - ในช่วงปีหลังๆ หลายปีต่อมา ผลผลิตลดลง ดินแน่น ขาดความอุดมสมบูรณ์	- ในช่วงปีแรกผลผลิตลดลง - ต้นทุนการผลิตลดลง - ในช่วงปีหลังๆ หลายปีต่อมา ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ดินดีขึ้น

วิจัยเชื่อมโยงระหว่างตลาด ผู้ผลิต และผู้บริโภค

กำหนดศูนย์กลางในการวิจัย โดยมีเกษตรกรในเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาเป็นส่วนร่วมในการวิจัย เช่น ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยอาจให้เกษตรกรเป็นคนเก็บข้อมูลเอง โดยถ่ายทอดวิธีการ ขั้นตอนต่างๆ ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย ซึ่งถ่ายทอดวิธีการ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ผลิต นักวิชาการ นักพัฒนา ผู้บริโภค มีส่วนร่วมในงานวิจัยนั้น โดยเป็นผู้สังเกตการณ์ และผู้ปฏิบัติการ เมื่อวิจัยเสร็จสิ้นแล้วต้องนำมาพัฒนาและปฏิบัติ

ปัญหาในการทำเกษตรอินทรีย์

- ความรู้ความเข้าใจ
- การทดแทนปัจจัยการผลิต เมื่อปัจจัยการผลิตแพง ปริมาณมีน้อยจะใช้วัสดุอะไร มาทดแทนปัจจัยที่มีราคาแพง เช่น ในการใช้แกลบปรับปรุงดิน เมื่อแกลบราคาแพงขึ้นจะใช้วัสดุหรือปัจจัยอะไรทดแทนแกลบ และเข้าใจวัตถุประสงค์ในการใช้แกลบ ใช้เพื่ออะไร จะใช้อะไรแทนได้
- ความมั่นคงทางด้านอาหาร เช่น เกษตรกรปลูกพืชผักในระบบเกษตรอินทรีย์ แล้วนำไปขาย ส่วนตัวเกษตรกรจะไปซื้อสิ่งอื่นๆ มาบริโภคแทนพืชผักที่ตัวเองปลูก เช่น ปลาทู อาหารกระป๋อง ฯลฯ คุณค่าทางอาหารลดลงในระหว่างกระบวนการแปรรูปหรือการขนส่ง (เพราะใช้เวลานานในการขนส่ง) เกษตรกรควรบริโภค พืชผักหรือผลผลิตทางการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์ของตนเองในครัวเรือน

ก่อน เมื่อผลผลิตมีมากเกินไปความต้องการในครัวเรือน แล้วจึงนำไปสู่การตลาด การจำหน่าย จะเกิดรายได้ และได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน สูญเสียน้อย

การอบรมชาวบ้านในกระบวนการเปลี่ยนแปลง ให้โอกาสได้คิด

ให้เกษตรกรได้ทำ จนประสบความสำเร็จ แล้วกระจายสู่กลุ่มใหม่ๆ (กระบวนการเร่งในการเกิดเกษตรกรอินทรีย์)

รูปแบบในการจัดสรรที่ดินในการทำเกษตรอินทรีย์

ใช้รูปแบบเกษตรผสมผสาน (พอเพียง) ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น สระ มีการเลี้ยงสัตว์บนสระน้ำ หรือขอบสระใช้ปลูกผัก ไม้ผล ในสระใช้เลี้ยงปลา

เริ่มต้นอย่างไรในการทำเกษตรอินทรีย์

ควรมีการวิจัยในรูปแบบของเครือข่ายว่าจะดำเนินงานในรูปแบบใด (จะเป็นทางการ จะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล หรือไม่เป็นทางการ มีการรวมกลุ่มกันเอง) และเครือข่ายจะมีบทบาท และหน้าที่ในการเริ่มและเร่งการผลิตเกษตรอินทรีย์

สรุป

ทำไมเกษตรอินทรีย์จึงขยายตัวช้า

- ระบบสังคมที่เปลี่ยนไป มุมมองทัศนคติที่เปลี่ยนไป คือ คิดว่าเกษตรอินทรีย์เห็นผลช้า ผลผลิตต่ำ (ในช่วงปีแรก) ถ้าใส่ปุ๋ยเคมีเห็นเร็ว ได้ผลผลิตมาก ทำให้ไม่อยากทำระบบเกษตรอินทรีย์
- ความไม่มั่นใจว่าจะคุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า ไม่มั่นใจว่าผลผลิตที่ได้จะคุ้มค่าจากเดิมหรือไม่
- สื่อ การนำเสนอข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรที่ยังไม่ได้ทำการเกษตรอินทรีย์ มีการให้ความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงแก่เกษตรกรหรือไม่ เกษตรกรเข้าใจระบบเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริงหรือไม่
- ระบบการศึกษาที่ถูกฝังในการเรียนรู้ ทัศนคติในการประกอบอาชีพ

- ความรู้สึกในการทำเกษตรอินทรีย์ว่า ทำแตกต่างจากคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ เราทำอยู่คนเดียว ขณะที่ชาวบ้านคนอื่น ๆ ทำการเกษตรแบบเดิม (ใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี ฯลฯ)

กลุ่มที่ 2 เทคโนโลยี มีสมาชิกประกอบด้วย

1. นายวันชัย แสงวงษ์ชัย
2. นายปัญญา ภูมิเวคินทร์
3. นายจันทร์ที ประทุมภา
4. ดร.จารีรัตน์ ปรกแก้ว
5. นายเพิ่ม เตมิกกล้า
6. นายนิยม จิตระดิษฐ์
7. นางสาวกรรณิกา นากลาง
8. นายวิจิต ประทุมภา
9. นายชัยศักดิ์ แฝ่วพลสง
10. นายอาคม ญาติทอง
11. นายสรรเสริญ เจริญศิริ
12. นางเกษศิลป์ ลำมะยศ
13. นายสุพจน์ ขวาสระแก้ว
14. นายอภิชาติ ผลเกิด
15. นายนิรัตน์ ศรีขำนิ
16. นายอนุกุล แสงทอง
17. นายวัฒนมงคล ทรัพย์มี
18. นางสาวนลินรัตน์ ศุภวันต์
19. นางครุณี โชติษฐยางกูร
20. นางรัชณี สมนกนก

ตัวขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ (เทคโนโลยี)

ทำแล้วได้ผล เพราะอะไร เมื่อมีข้อมูลแล้วจะทำอะไรต่อไป เช่น

ปุ๋ยชีวภาพ

ต้องมีการเก็บตัวอย่างดินก่อนปลูกพืช แล้วทำแปลงเปรียบเทียบระหว่างแปลงเคมี และแปลงชีวภาพ โดยมีตัวชี้วัด คือ ภาพถ่าย แปลงที่ใช้ชีวภาพเจริญดีกว่าเคมี น้ำหนักดีกว่า

เทคนิคในการทำ

เกษตรกรรู้ว่าใส่อะไรแล้วทำให้พืชเจริญ แต่ไม่รู้เพราะอะไร นักวิชาการรู้ว่าเพราะอะไร แล้วจะทำอย่างไรให้เกษตรกรและนักวิชาการทำงานร่วมกัน เทคโนโลยีมีแต่ไม่รู้จะเผยแพร่อย่างไร

ปัญหาในการไถกลบตอซัง

- ต้องใช้แทรกเตอร์คันใหญ่ ชาวบ้านไม่มีเลยทำให้ต้องเผาตอซัง
- การไถแทรกเตอร์ต้องทำนาหว่าน
- ปัญหาตอซังไม่เน่าเปื่อย
- ไม่สามารถไถกลบตอซังหลังการเก็บเกี่ยวได้
- ใช้เทคนิคในการไถ โดยใช้ไถหัวหมู

งานวิชาการมีมากแต่เกษตรกรรับไม่ได้ ทำอย่างไรให้เกษตรกรรับข้อมูลได้ ควรมีการทำวิจัยในไร่นา

- ประเด็นในการทำงานควรแยกเป็นข้อๆ เช่น ดิน น้ำ พืช สัตว์
- แนวทางการทำงานให้ความสำคัญในแง่ไหน เพื่อเชื่อมโยงกัน
- ในการทำงาน การไถกลบ ปุ๋ยพืชสดมีอยู่แล้ว
- ในแง่การจัดการดิน (กรมวิชาการเกษตร, กรมพัฒนาที่ดิน)
- ในแง่ต้นทุนการผลิต
- ต้นทุนการผลิตอินทรีย์จะแพ้เคมี
- การใส่ปุ๋ยหมักสะสมจะทำให้ดินสมบูรณ์

เทคโนโลยีการจัดการดิน

รวบรวมองค์ความรู้ (ใครจะเป็นคนทำ)

ปัญหา

- กลุ่มกระจาย ไม่ทราบเทคนิคของแต่ละกลุ่ม
- ส่วนราชการที่ทำในด้านอินทรีย์ไม่มีการต่อยอดงานวิจัย ราชการไม่เข้าไปเผยแพร่ให้เกษตรกร

ถามเกษตรกร ต้องการทำเกษตรอินทรีย์ด้านใด มีปัญหาด้านใด (ผลผลิต หรือเทคนิค)

ข้อดีของเกษตรอินทรีย์ การไถกลบพืช แต่เกษตรกรมักง่ายขาดจิตสำนึก

- ขาดการจดบันทึก ทำให้ไม่ทราบต้นทุนในการผลิต
- ทำเกษตรอินทรีย์ต้นทุนผลิตต่ำกว่าเคมี

แล้วจะอย่างไรให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์ ต้องมีการตรวจดิน (ธาตุอาหาร, ชูดิน) และตรวจน้ำ (เป็นพิษหรือไม่)

งานวิจัย

เน้นชาวบ้านเป็นด้ายขึ้น นักวิชาการเป็นที่เลี้ยง เกษตรกรทำเองยอมรับเอง
การปรับปรุงดิน เพื่อให้ผลผลิตเพิ่ม

โจทย์ และหลักการ

- การปรับปรุงดิน
 - จัดการศัตรูพืชและโรค
 - การพัฒนาระบบฐานข้อมูลการจัดการเกษตรอินทรีย์
 - การเพิ่มผลผลิต และการจัดการ
- เช่น น้ำหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ฮอร์โมน ฯลฯ

โจทย์

1. การจัดการระบบฐานข้อมูลการจัดการเกษตรอินทรีย์ (รวบรวม) และวิเคราะห์
2. เทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์

แนวทางการทำงาน

- รวบรวมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วเผยแพร่
ถ้าดี นำเอาไปเผยแพร่ ถ้ายังไม่ได้ผล ก็นำไปติดต่อขอเพื่อให้ได้ผลที่สามารถปฏิบัติได้

- การศึกษาสภาพพื้นที่ (ดินทราย ร่วน เหนียว ฯลฯ)
- การปรับปรุงบำรุงดิน, การใช้ฟางคลุม ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติ

การทำเกษตร 1 ไร่ พยายามปรับปรุงดินให้สมบูรณ์ ปลูกพืชหลากหลาย จัดการให้เป็นกลุ่ม การใช้
ปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งมีหลายสูตร มีบ่อเลี้ยงปลา หว่านสิ่งไหนดี ไม่ดี ถ้าดีก็ทำให้มีการต่อยอด

เรื่องดิน มีการปรับปรุงดิน ใส่ฟาง ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ใช้ชีวภาพจุลินทรีย์ ทำให้ดินมีการเปลี่ยนแปลง ในการเตรียมดิน ควรเตรียมให้ดี แยกดินปลูกพืช ตรงไหนปลูกผัก ไม้ยืนต้น

คำตอบในเชิงวิชาการ

ช่วยเกษตรกรรู้ในด้านต่างๆ การวิจัยต้องมีส่วนร่วมกันระหว่างเกษตรกร นักวิชาการ และพื้นที่เป้าหมาย

เทคโนโลยี

1. การขับเคลื่อน
2. รู้ดีแต่ไม่มีคำตอบ

การปรับปรุงดิน เช่น ปุ๋ยชีวภาพ ในแปลงข้าว, แปลงผัก นำมาเปรียบเทียบข้อมูลในแต่ละจังหวัด

ขั้นตอนการเพิ่มผลผลิต

- พัฒนาดินเป็นอันดับแรก มีการปรับปรุงดิน
- การจัดการฟาร์ม เช่น การปลูก การดูแลรักษา
- ต้องมีขอบเขต ห้ามปนเปื้อน (ปะปนเคมี) สร้างมาตรฐานในกลุ่ม
- เทคนิคการผลิต

เทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเกษตรกรอินทรีย์

แนวทาง	วิธีการทำงาน	แผนงาน
เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ เช่น 1. พันธุ์ 2. การจัดการฟาร์ม - การปลูก	วิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรอินทรีย์ เช่น การพัฒนาพันธุ์กรรมพืชจากพันธุ์พื้นเมือง ระบบสนับสนุนการคัดเลือกพันธุ์ และเมล็ดพันธุ์เชิงอินทรีย์ พันธุ์ที่ตอบสนองปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรอินทรีย์	ทำในพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายดูจากฐานข้อมูลต่างๆ 1. ศึกษาจากข้อมูลที่รวบรวมไว้ 2. วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

- การดูแลรักษา - การเพิ่มผลผลิต - ลดต้นทุน - เครื่องทุ่นแรง - วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป - ดิน	- เทคนิคการปลูกแบบอินทรีย์ - กำหนดขอบเขตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากเคมีต่างๆ) - การศึกษาระบบการพึ่งพาระหว่างพืช-พืช, พืช-สัตว์ (นิเวศวิทยา) - การเก็บกักน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน - ใช้ฟางข้าว, ปุ๋ยพืชสด, วัสดุอินทรีย์, น้ำส้มควันไม้	เทคโนโลยีการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน
--	--	---

ข้อควรปฏิบัติ

ด้านข้อมูล

- รวบรวมข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละกลุ่ม
- การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์
- จัดหมวดหมู่
- แยกข้อดี-ข้อเสีย
- นำไปเผยแพร่ให้แก่เกษตรกร

ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิต

- พันธุ์ที่เหมาะสม ตลาดต้องการ
- ปลูก

- การดูแลรักษา
- ดิน

ปัญหาการคัดเมล็ดพันธุ์เกษตรกรอินทรีย์

- เกษตรกร ไม่คัดเลือก คัดแยก ผสมปนเปกัน ทำให้ได้สายพันธุ์ที่ไม่บริสุทธิ์ ทำให้ได้ผลผลิตต่ำ

แนวทางการแก้ไข

- พันธุ์พื้นเมือง แล้วนำมาพัฒนา (คัดเลือก)
- เน้นให้เกษตรกรพึ่งตนเอง
- สร้างระบบสนับสนุนให้เกษตรกร คัดพันธุ์เอง เก็บรักษาพันธุ์เอง เพื่อให้ได้พันธุ์ที่เป็นอินทรีย์แท้ๆ ไว้ใช้เอง
- ตั้งศูนย์ผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
- พัฒนาพันธุ์ให้เหมาะสมกับเกษตรกรอินทรีย์ ปรับปรุงพันธุ์ให้เกษตรกรมีส่วนร่วม
- เกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองจะต้องเป็นพันธุ์ที่ได้มาจากการทำเกษตรอินทรีย์โดยตรง

ก. การรวบรวมและวิเคราะห์ฐานข้อมูลระบบเกษตรอินทรีย์

แนวทางการทำงาน/หลักการ	วิธีการทำงาน
1. รวบรวมข้อมูล	- Internet - บทความ - ผลงานทางวิชาการ - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - สัมภาษณ์
2. วิเคราะห์	- จัดการหมวดหมู่
3. สังเคราะห์	- แยกข้อดี ข้อเสียแต่ละหมวดหมู่
4. ทดสอบ	- ทดสอบ และขยายผล
5. เผยแพร่	- นำไปเผยแพร่แก่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ข. เทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์

แนวทางการทำงาน/หลักการ	วิธีการทำงาน
------------------------	--------------

1. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์	
1.1 พันธุ์	- พัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรอินทรีย์
1.2 การจัดการฟาร์ม - การปลูก - การดูแลรักษา (โรค ศัตรู น้ำ) - การเพิ่มผลผลิต - ลดต้นทุน - เครื่องทุ่นแรง	- กำหนดขอบเขตตามมาตรฐาน - เทคนิคการปลูกแบบอินทรีย์ - การศึกษาระบบนิเวศ (พืช-พืช, สัตว์-พืช) - การเก็บกักน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน
1.3 ดิน - การใช้ฟางข้าว - ปุ๋ยอินทรีย์ - น้ำสัมนวนไม้ - ปุ๋ยพืชสด - วัสดุปรับปรุงดิน - ปุ๋ยชีวภาพ - ฯลฯ	- เทคโนโลยีการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน

การทำการเกษตร ดิน และน้ำ เราเลือกไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงบำรุงดินก่อน เพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้การจัดการโรคและศัตรู ควบคุมได้ง่ายขึ้น

สรุป

ขั้นตอนแรก

- รวบรวมข้อมูล ตามแหล่งข้อมูลต่าง เช่น ตัวเกษตรกร (ผู้รู้) และนักวิจัย ก็จะได้ข้อมูลที่เป็นจริง
- วิเคราะห์ (สังเคราะห์) ข้อมูลที่ได้มา
- พันธุ์ เช่น พันธุ์พืช และสัตว์ พันธุ์ไหนที่จะตอบสนองต่อระบบเกษตรอินทรีย์ได้สูงสุด และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ภูมิอากาศแบบใด
- การจัดการ เช่น ดิน ควรวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับดิน ปรับปรุง บำรุงดิน ใช้วัสดุต่างๆ หรือปุ๋ย การจัดการดินในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตทำต่อเนื่อง และนำไปสู่ความยั่งยืนในการจัดการดิน

เอกสารบรรยายการเสวนาครั้งที่ ๔

การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ ๔ เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยเกษตรอินทรีย์อีสาน

การร่างเอกสารเชิงหลักการ (Concept notes)

4/28/2005 www.burapha.ac.th 1

เกษตรอินทรีย์ คือ?

- ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือสารอินทรีย์ในการผลิต?
- การเกษตรที่ไม่ใช้สารพิษ หรือปลอดสารพิษ?
- ระบบการเกษตรที่พึ่งธรรมชาติเป็นหลัก?
- ระบบการเกษตรที่พึ่งตนเองเป็นหลัก?
- การทำการเกษตรที่ไม่ทำลายตนเอง ผู้อื่น ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

4/28/2005 www.burapha.ac.th 2

ทุกข์-สภาพปัญหาการทำวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์อีสาน

- ขาดการบูรณาการ มักทำเป็นงานย่อยๆ แยกส่วนคนความถนัด ไม่เห็นภาพรวมของระบบเกษตรอินทรีย์และทิศทางการพัฒนา
- ขาดการมีส่วนร่วมของฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- คนไม่ทำไม่เชื่อ (นักวิชาการ) คนทำเชื่อ (เกษตรกร) ว่าเกษตรอินทรีย์ปฏิบัติได้จริง ได้ผลจริง ต่อตนเอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง พื้นฐานทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
- เป็นนโยบายระดับชาติ แต่ขาดแผนปฏิบัติ

4/28/2005 www.burapha.ac.th 3

เบื้องหลังและที่มาของโครงการ

- สมัชชา-ลักษณะการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ ในปัจจุบัน
 - การทำงานแบบแยกส่วนเกือบทุกภาคส่วน (โดยเฉพาะภาครัฐ)
 - แผน นโยบาย
 - นักวิชาการ นักส่งเสริม
 - องค์การพัฒนาเอกชน
 - เกษตรกร
 - สหภาพจาก ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน
 - ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบบกัลยาณมิตร (แผนการรับรู้เพียงอย่างเดียว)
 - พัฒนาศักยภาพและพึ่งพาเข้าไปในขณะเดียวกัน

4/28/2005 www.burapha.ac.th 4

กรณีตัวอย่าง: คนทำ เชื้อ (หลังบ้านผมเอง)

4/28/2005 www.burapha.ac.th 5

เป้าหมาย รูปแบบของระบบเกษตรอินทรีย์

- พึ่งตนเอง ลดต้นทุน สุขภาพ หรือการค้า
- กระบวนการทางสังคม ชีวและทัศน์ทฤษฎี
- เศรษฐศาสตร์ ควรรวมกับสังคม
- กำไร (ที่เป็นตัวเงิน) ไม่จำเป็นต้องสูงสุด และไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน
- พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับระบบเกษตรอินทรีย์
- การเปลี่ยนกระบวนการผลิตทำได้ยาก ด้านสุขภาพอาจเป็นประเด็นสำคัญ
- ระบบการผลิตเพื่อการบริโภคเองมีอยู่มาก

4/28/2005 www.burapha.ac.th 6

เป้าหมาย รูปแบบของระบบเกษตรอินทรีย์

- กำไรคนสุขภาพดี ทรัพยากรธรรมชาติ ดินดี
- การค้าหลายระดับ ควรกำหนดระดับ
- รายจ่าย รายได้ทางตรง ทางอ้อม
- มองคนเป็นตัวตั้ง ชั่งขึ้นในเชิงโคบัง
- ทำกินเหลือขาย การแบ่งปัน
- การแข่งขัน การค้า การจัดการ การบริหาร
- การพึ่งตนเอง และยั่งยืน
- การขับเคลื่อนทางสังคม

4/26/2005

www.bangkok.go.th

7

เป้าหมาย รูปแบบของระบบเกษตรอินทรีย์

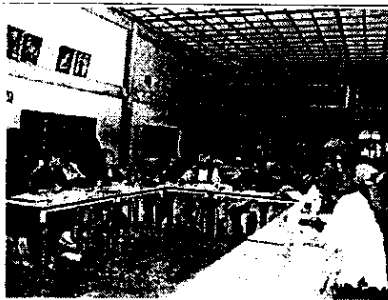
- นโยบายรัฐเอื้อ แค่จะอย่างไร ให้พบกันให้ผู้ผลิต-ผู้บริโภค
- เครือข่ายเพื่อผลิตและกระจายผลผลิต
- เศรษฐศาสตร์ร่วมกับสังคม

4/26/2005

www.bangkok.go.th

8

นิโรธ-สกว. เห็นชอบในการสนับสนุนการพัฒนาโจทย์

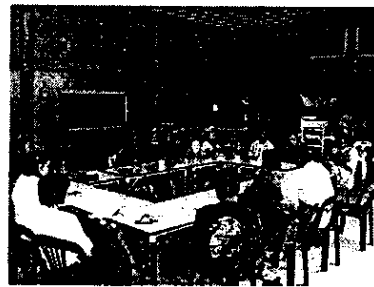

4/26/2005

www.bangkok.go.th

9

มรรค-การเสวนาครั้งที่ ๑ ที่โรงตีกลุ่มเกษตรกรทำนาโนไ

4/26/2005

www.bangkok.go.th

10

สรุปความเห็นระดับแกนนำ จากการเสวนาครั้งที่ ๑ บ้านโศกขุมปูน อ. กุดชุม จ. ขโสธร (๒ ก.พ. ๔๘)

- ปัญหาพื้นฐานของการทำงานในระบบเกษตรอินทรีย์
 - ทำมากแต่ไม่เตรียมคนในทุกระดับ ยังติดกับความรู้ความถนัด
 - นโยบายถูกคุมด้วยระบบตลาด ตามกระแสการค้า
- แนวทางการพัฒนา การระดมแนวคิดเพื่อสร้างแนวร่วม
 - จะทำให้เกิดกลุ่มที่เข้มแข็งได้อย่างไร
 - เทคนิคการกระตุ้นจิตสำนึก พัฒนาจิตใจ
 - นโยบายที่เหมาะสมในด้านต่างๆ ทั้งการวิจัย และการพัฒนา

4/26/2005

www.bangkok.go.th

11

การกำหนดแนวทางของประเด็นวิจัยในเมืองต้น โดยกลุ่มแกนนำด้านเกษตรอินทรีย์อีสาน

- วิจัยเชิงสรุปบทเรียน ผลของงานวิจัยและพัฒนาที่ผ่านมา
 - การใช้ปัจจัยการผลิตแบบพึ่งตนเอง และยั่งยืน
 - การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แทนการเรียนรู้
 - การสร้างแนวร่วม กลุ่ม เครือข่าย ในทุกประเภท และระดับการทำงาน
 - การพัฒนากลุ่ม การขับเคลื่อน การบริหารจัดการ วิชาการ ธุรกิจ การเงิน
 - การรับรองมาตรฐาน ประกันราคา
 - ระบบการตลาด ทั้งท้องถิ่น ในประเทศ ต่างประเทศ
- ค้นหาตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม และถอดแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเหมาะสม
 - คนทำเชื้อ คนไม่ชอบทำไม่เชื่อ (ปัจเจกสังข)

4/26/2005

www.bangkok.go.th

12

สรุปการเสวนาครั้งที่ ๒ ที่วัดป่าสวนธรรมร่วมใจ อ. ป่าคิ้ว จ. ชัยภูมิ ระดมความเห็นระดับเครือข่าย (๑๔ ก.พ. ๕๗)

- จัดทำกติกาส่งเลือกในการทำงานด้านต่างๆ
 - นโยบายรัฐ
 - สำนักรับสมัครงานในวิสาหกิจ
 - การทำงานของภาครัฐ
 - นโยบายของหน่วยงานราชการ
 - จิตการบูรณาการ จัดสรรและการทำงาน
 - การทำงานของหน่วยงานพัฒนาเอกชน
 - ศึกษาศาสตร์และการเรียนรู้ และการขยายผล
 - บทบาทในวิถีที่เหมาะสม
 - การจัดการใน ป่า คิ้ว สัก คิ้ว สัก ระบบนิเวศน์ที่มั่นคง
 - บทบาทและการเรียนรู้
 - การจัดการความรู้แบบเครือข่าย และ ไม่ค่อย
 - การศึกษา
 - การจัดการระบบนิเวศน์และระบบนิเวศน์

4/28/2005 www.muhimbi.com 14

สรุปการเสวนาครั้งที่ ๓ อุทยานเทคโนโลยีเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ. ขอนแก่น -ความเห็นร่วมของเกษตรกรและนักวิชาการด้านเกษตรอินทรีย์ ๑๗ มี.ค. ๒๕๕๗

- การวิจัยด้านสังคมและการขับเคลื่อนองค์กร
 - การเชื่อมโยงนโยบายที่เป็นจริง ปฏิบัติได้ ทำได้ทุกคนในสังคม ที่มาร่วมกันได้
 - การศึกษา และกระบวนการทำงานที่สอดคล้องกัน
 - การปลูกจิตสำนึก วิถีชีวิตแบบเกษตรอินทรีย์ พฤติกรรมคนสังคม การบริหารจัดการกลุ่ม
 - การสร้างสังคมที่ค้ำชูกันแบบยั่งยืน
- การวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์ ความคุ้มค่า และผลตอบแทนด้านต่างๆ
 - ความคุ้มค่าและความคุ้มค่ากับต้นทุนในด้านต่างๆ ของทุกภาคส่วน รวมทั้งสุขภาพอนามัย (สุขภาพ) สิ่งแวดล้อม
 - การประเมินคุณค่าที่แท้จริงของความเป็นเกษตรกร
 - เกษตรกรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ถูกต้องกับทุกฝ่ายและสอดคล้องกับเวลา
- การวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม
 - เทคนิคการทำการเกษตรอินทรีย์ที่ได้ผลผลิต ทั้งปริมาณ และคุณภาพ
 - การขยายผลการใช้ความรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

4/28/2005 www.muhimbi.com 16

กรอบเป้าหมายการเสวนาครั้งที่ ๔

- การร่างเอกสารเชิงหลักการ โครงการวิจัยเกษตรอินทรีย์อีสาน
 - ความสำคัญของประเทศทางวิชาการ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง
 - แนวทางการทำงาน หลักการทำงาน
 - วิธีการทำงาน เป็นขั้นๆ
 - ผู้ร่วมงานในระดับต่างๆ การประสานงาน และการแบ่งงาน
 - แผนการทำงานอย่างคร่าวๆ ที่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน
 - ความอาวไม่เกิน ๒ หน้ากระดาษ A4 ในแต่ละประเด็น

4/28/2005 www.muhimbi.com 17

แนวทาง-หัวข้อเอกสารเชิงหลักการการวิจัยเกษตรอินทรีย์

- เทคโนโลยี และการจัดการด้านต่างๆ
 - คิน น้ำ สัก คิ้ว การผสมผสานกิจกรรมด้านต่างๆ
 - การจัดการเชิงระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม
 - การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว
 - การแปรรูป เทคโนโลยีการตลาด
- เศรษฐศาสตร์
 - ต้นทุน บุคลากร และคุณค่า ในทุกด้าน
 - ระบบการตลาด ผลตอบแทนด้านต่างๆ
 - การสร้างความคุ้มค่าในด้านต่างๆ
- สังคม
 - กระบวนการกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม
 - การคิด การขยาย การขับเคลื่อนกลุ่มและเครือข่าย
 - กฎ ระเบียบ กฎหมาย และนโยบายที่เหมาะสม

4/28/2005 www.muhimbi.com 18

แนวทางการเสวนา-ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

- การระดมแนวทางการทำงานในกลุ่มใหญ่ และแบ่งกลุ่มย่อย
- การวางแผนการทำงานในกลุ่มย่อย และแบ่งงานเป็นกลุ่มกิจกรรมตามประเด็นย่อยของงานวิจัย (ของแต่ละโครงการ)
- กลุ่มกิจกรรม (๒-๕ คน) หารือกัน และเขียนเอกสารแจ้งหลักการความร่วมมือการกิจที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มย่อย
- การสรุปประเด็นและตรวจสอบความครบถ้วน สิ่งที่ยาก ในกลุ่มย่อย
- นำเสนอภาพรวมของกลุ่มย่อยในการประชุมกลุ่มใหญ่

4/28/2005

www.ku.ac.th

18

ความคาดหวัง ในวันนี้

- ได้เพื่อน ได้ทีมงาน ทุกกลุ่มเครือข่าย ทุกสาขาวิชาการ
- ได้กรอบแนวคิดในการทำงานวิจัยและพัฒนา ในสาขาที่จับเป็น
- ได้กรอบ และวิธีการทำงานที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์
- ได้เอกสารแจ้งหลักการ ที่อาจให้เป็นต้นแบบ (precursors) ของโครงการวิจัยเกษตรอินทรีย์ของอีสาน และของประเทศ

4/28/2005

www.ku.ac.th

20

ขอบพระคุณทุกท่านที่เข้าร่วมกิจกรรมในวันนี้

4/28/2005

www.ku.ac.th

21

